

پروژه شماره ۴

برنامه تولید سری فیوناچی

به همراه بررسی امکان تولید Nامین جمله سری

با برنامه نویسی پرولوگ

استاد: جناب آقای دکتر فیضی درخشی

دانشجو: پارسا یوسفی نژاد محمدی

شماره دانشجویی: ۱۴۰۰۵۳۶۱۱۰۴۸

هدف پروژه

در این پروژه قصد داریم برنامه‌ای به زبان پرولوگ بنویسیم که N امین عدد از سری فیبوناچی را محاسبه کند و یا اینکه بررسی کند که عدد N ، n امین عدد از سری با مقدار F است یا نه، همچنین از برنامه انتظار داریم که N عدد اول سری فیبوناچی را در صورت امکان تولید و پرینت کند. برای این مساله همچون پروژه قبل، یک رابطه ریاضی غیرمستقیم به شکل بازگشتی وجود دارد که به کمک آن سعی در طراحی و تشریح این برنامه خواهیم کرد.

تشریح پروژه

این برنامه دارای دو قانون است که اولین قانون fib دو پارامتر N و F را می‌گیرد و بررسی می‌کند که آیا N ، n امین عدد سری فیبوناچی با مقدار F است یا خیر، و دیگری قانون producefib است که تنها یک پارامتر به نام N می‌گیرد و سعی می‌کند که N جمله اول دنباله را تولید بکند. الگوریتم و شیوه پیاده سازی قانون fib برگرفته از رابطه بازگشتی ریاضی، برای محاسبه اعداد دنباله فیبوناچی است:

$$\text{fib}(N) = \text{fib}(N-1) + \text{fib}(N-2)$$

$$\text{fib}(1) = 0 \quad \text{fib}(2) = 1$$

همانطور که مشخص است، برای محاسبه N امین عدد از سری فیبوناچی باید دو جمله قبلی آن را محاسبه کنیم و سپس آن دو جمله قبلی را با هم جمع و ادغام کنیم تا نتیجه بدست آید، همچنین لازم است که این روند بازگشتی برای تمام جملات قبل تر تا نرسیدن به شرط‌های توقف اجرا شود، و پس رسیدن به شروط پایانی که از مساله می‌دانیم، جایگذاری پسرو را پیش بگیریم و مقادیر جملات قبل تر را بدست آورده و با جایگذاری‌های پی‌درپی بتوانیم مقدار خواسته شده را محاسبه کنیم، مرتبه زمانی بدترین حالت (worst case) این الگوریتم بازگشتی به سادگی با استفاده از معادله مشخصه همگن قابل محاسبه بوده:

$$\text{Time Complexity : } O(2^n)$$

در این الگوریتم بدلیل اینکه نتایج هربار فراخوانی ذخیره نمی‌شود، (Divide & Conquer) محاسبات تکراری بسیار زیادی در حال انجام است، که موجب افزایش پیچیدگی زمانی برنامه می‌گردد. برای جلوگیری از این اتفاق، شیوه برنامه ریزی پویا (Dynamic Programming) توصیه می‌شود تا از این محاسبات تکراری جلوگیری شود.

حال به بررسی نحوه پیاده سازی قوانین و واقعیت‌های برنامه میپردازیم، دانسته‌ها و شرایط توقف برنامه را `fact` تعریف میکنیم:

`fib(1,0).`   **`fib(2,1).`**

این دو واقعیت به این دانسته‌ها اشاره دارند که اولین جمله از دنباله فیبوناچی عدد ۰ و دومین جمله از آن، مقدار ۱ می‌باشد.

حال به پیاده سازی قانونی می‌پردازیم که بررسی می‌کند، آیا N ام عدد از دنباله با مقدار F تطابق دارد یا خیر، بدین منظور از رابطه بازگشتی ریاضی بهره میگیریم:

```
1 % calculates Nth-Fibonacci number which must equals to F to return true
2 fib(N,F):-
3     N ≥ 3,
4     N1 is N-1,
5     N2 is N-2,
6     fib(N1,F1),
7     fib(N2,F2),
8     F is F1 + F2.
```

در ابتدا بررسی میکنیم که آیا N مقدار مجازی دارد یا نه، این کار را با شرط $N \geq 3$ بررسی می‌کنیم، به این دلیل عدد ۳ را انتخاب کردیم، چرا که در واقعیت‌هایمان، اولین و دومین اعداد دنباله را داریم، و از آن به بعد نیاز به استفاده از این قانون پیدا می‌کنیم، سپس طبق رابطه بازگشتی بالا، باید قانون `fib` را برای دو جمله قبلی محاسبه کنیم، که این کار را با دستورات سطرهای ۴ تا ۷، که متناسب با کامپایلر `swi-prolog` هستند انجام دادیم. یعنی باید $F1$ و $F2$ ای برای درست بودن این قانون طوری پیدا شوند که جمع آن‌ها همان مقدار اصلی F را تولید بکند، اگر چنین F ‌هایی پیدا شوند، آنگاه کامپایلر به کوئری ما پاسخ `true` را برمی‌گرداند و در غیر این صورت که F نمی‌تواند از حاصل جمع‌های F ‌های جملات قبل‌تر از خود نتیجه شود، پاسخ `false` را `return` میکند که این موضوع در سطر ۸ام کد

بررسی شده است، در ادامه شیوه‌های کوئری دادن به این قانون، مورد بررسی قرار خواهد گرفت. حال به پیاده سازی، قانون `producefib` می‌پردازیم که تنها یک پارامتر `N` را دریافت می‌کند و `N` جمله اول سری فیبوناچی را با کمک متد بازگشتی تولید و چاپ می‌کند:

```
1 % produces first N number of Fibonacci series, and then prints them
2 producefib(N):-
3     N ≥ 1,
4     fib(N,Answer),
5     M is N-1,
6     format('~w ',[Answer]),
7     producefib(M).
```

در کد فوق، می‌بینیم که `N` بار قانون `fib` فراخوانی می‌شود، از طرفی، مرتبه اجرایی آن را از پیش بدست آوردیم، پس به سادگی می‌توان نتیجه گرفت که مرتبه اجرایی این قانون، برابر با $O(2^N)$ خواهد بود.

وظیفه این قسمت از برنامه، این است که قانون دو پارامتره `fib(N,F)` را به ازای `N` های مختلف از عدد `N` تا عدد `1` فراخوانی کرده و پاسخ `Answer` تولید شده توسط پرولوگ را با کمک متد `format` که `Answer` را به عنوان تنها عنصر از لیست آرگومان های چاپی دریافت می‌کند، در ترمینال چاپ کند، این برنامه به کمک فراخوانی `fib(N,Answer)` سعی در یافتن پاسخ `N` امین عدد حال حاضر در دنباله فیبوناچی می‌کند و بعد از چاپ، مقدار `N` را یک واحد کاهش و سپس به فراخوانی بازگشتی خودش می‌پردازد و همانطور که مشخص است، شرط توقف زمانی اتفاق می‌افتد که `N` به مقداری کمتر از `1` برسد که در این حالت `N` امین عدد دنباله معنی ندارد و شرط نقض میشود و با `false` پاسخ کوئری ما به اتمام می‌رسد.

❖ کوئری دادن به برنامه:

▪ بررسی صحت کوئری

در این قسمت پرسشی را جهت بررسی صحت رابطه‌امان از پرولوگ می‌پرسیم، یعنی اینکه می‌خواهیم بدانیم که آیا رابطه `fib` برای `N` و `F` دلخواهی برقرار است یا نه، در صورت برقرار بودن،

پرولوگ پیام `true`. را برمی گرداند که نشان دهنده این موضوع است که عدد `F`، `N`امین عدد از دنباله فیبوناچی بوده است:

`N =: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, ...`
`F =: 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, ...`

```
?- fib(5,3).  
true .
```

```
?- fib(8,13).  
true .
```

```
?- fib(13,83).  
false.
```

```
?- fib(13,94).  
false.
```

```
?- fib(12,89).  
true .
```

```
?- fib(1,0).  
true .
```

▪ یافتن پاسخ `N`امین عدد دنباله فیبوناچی

نوع دیگر کوئری دادن به پرولوگ، درخواست یافتن `N`امین عدد از دنباله می باشد، بدین منظور باید سوالمان را اینگونه مطرح کنیم که پارامتر مجهول `F` را متغیری دلخواه چون `X` بگذاریم تا پرولوگ چنین `X`ی را که متناسب با شرایط درستی کوئری است را پیدا کند و نتیجه را برایمان، که همان `N`امین عدد دنباله است را بازگرداند:

```
?- fib(8,X).  
X = 13 .
```

```
?- fib(17,X).  
X = 987 .
```

```
?- fib(1,X).  
X = 0 .
```

```
?- fib(-10,X).  
false.
```

```
?- fib(3,X).  
X = 1 .
```

```
?- fib(0,X).  
false.
```

■ درخواست چاپ N عدد اول دنباله فیبوناچی

این کوئری از قانون `producefib(N)` استفاده می‌کند، همانطور که در بخش بررسی کد `producefib(N)` دیدیم، با کمک این قانون و دادن این کوئری با مقدار دلخواه و معتبر N ، شاهد چاپ شدن N عدد اول از دنباله در ترمینال پرولوگ خواهیم بود:

*توجه: علت `false` برگرداندن در آخر هر کوئری صحیحی، بدلیل نقض شدن شرط $N \geq 1$ در آخرین فراخوانی بازگشتی است که منجر به قطع شدن روند فراخوانی‌های متعدد بازگشتی و به اتمام رساندن صحیح کوئری می‌شود.

```
?- producefib(4).
```

```
2 1 1 0
```

```
false.
```

```
?- producefib(8).
```

```
13 8 5 3 2 1 1 0
```

```
false.
```

```
?- producefib(11).
```

```
55 34 21 13 8 5 3 2 1 1 0
```

```
false.
```

```
?- producefib(-3).
```

```
false.
```

```
?- producefib(-9).
```

```
false.
```

```
?- producefib(0).
```

```
false.
```

Parsa Yousefi Nejad

جمع‌بندی پروژه

در این پروژه توانستیم روند صفر تا صد طراحی یک برنامه کاربردی پرولوگ را برای دنباله فیبوناچی را تشریح کنیم، در ابتدا به بررسی رابطه ریاضی فیبوناچی و سپس مرتبه زمانی آن الگوریتم پرداختیم، سپس کد مساله را قطعه قطعه مدل‌سازی و پیاده کردیم و بعد از آن به شیوه‌های مختلف کوئری دادن به برنامه پرداختیم، این برنامه می‌تواند، سه خواسته کاربر را برآورده کند: ۱- یافتن N ام عدد دنباله ۲- چاپ N عدد اول دنباله ۳- بررسی وجود رابطه `fib` بین N و F .

همچنین در این پروژه از فراخوانی‌های بازگشتی قوانین استفاده کردیم و توانستیم مهارت‌های برنامه نویسی پرولوگ را با انجام این پروژه در خودمان بهبود بدهیم.